

Sz.K.: Legyen szíves bemutatkozni nekünk!

Mühlbert-Raffai Renáta vagyok, Szászvár Nagyközség Önkormányzatának Alpolgármestere.

Sz.K.: Alpolgármester asszony, legyen szíves néhány mondatban összefoglalni, hogy mi az az értéktár?

M.R.R.: A tavalyi év folyamán készítettük közösen a településen élő emberekkel a szászvári értéktárat. 136 értékünket gyűjtöttünk össze benne, és a tavalyi évünk szólt erről a nagyszabású munkáról. Több értékünk bekerült a megyei értéktárba. Sőt, azon is dolgozunk, hogy az értékeink jó néhány az országos értéktár értékét képezze. Pl.: a Kiss György Életműve és Ő maga a szászvári vár, mint jelentős országosnak is nevezhető értékű. 2016-os évben elhatároztuk, hogy a testvértelepüléseinket is szeretnénk bevonni ebbe a közös munkába, és hogyha mi már készítettünk egy értéktárat, és kijártuk ezt az utat, hogy kell ezt elkészíteni, akkor ennek a módszertanát és tapasztalatát megosztjuk velük, és szívesen átadjuk nekik ezt a megszerzett tudásunkat. Kerestünk egy pályázati lehetőséget erre. Erre az évre ki is írtak egy pályázatot. Valamikor a tavasz folyamán megragadtuk ezt a lehetőséget, elkészítettük a pályázatot. Szerencsések is voltunk, mert ez nyert, ez a pályázatunk, és lehetőséget adott arra, hogy egy testvér településitalálkozót lebonyolítsunk. Ezt az értéktárral kapcsolatos tapasztalatcserét megvalósítsuk és közös főzésre is lehetőséget adott ez a pályázat, ill. projekt. Egy testvér települési táblát el tudtunk készíteni, amit a főterünkön helyeztünk el. Méltó emléket állítva ezzel a testvértelepüléseink számára. És egy fotókiállítást is meg tudtunk valósítani, a Fenyéden, és Nemeskajalon illetve Szászváron készült fotókat ilyen vándor jelleggel 3 településen megtekinthetik a lakosok.

Sz.K.: Fontos az embereknek, a helyi embereknek ez az értéktár?

M.R.R.: Azt gondolom, hogy pozitív a megítélése ennek, elérhető Szászvár honlapján is a saját értéktárunk és büszkék rá az emberek hogy ezt összegyűjtöttük, hogy elkészült, hogy most rangsorba vannak téve ezek a szászvári értékek. Ezek jelentenek természeti értékeket épített örökségeket. Kulturális szellemi értékeket. Mindent, amit az emberek, elődeink itt elkészítettek, létrehoztak. És azóta is új értékek is kerültek az értéktárba. A Lélekharangunk illetve a sárkány szobor a Községi Ház előtt, ami a legfrissebb alkotások. Az új értékek is bekerülhetnek ebbe

Sz.K.: Az értékek összegyűjtésében hányan vettek rész, hányan segítettek?

M.R.R.: Egy értéktár bizottság vagy munkacsoport dolgozott ezen. 12-en 14-en dolgoztunk ebben.

Sz.K.: A jövőre való tekintettel mik a tervek, mi a folytatás?

M.R.R.: Az önkormányzat elhatározta, hogy a közös történelmi gyökereinkre építkezve illetve erre a több éves kapcsolatra és barátságra, amit testvértelepülésünkkel ápolunk. Hasonló pályázati lehetőségeket fogunk megtagadni, attól függ, hogy milyen kiírások születnek itt a közeljövőben. Szeretnénk pályázni, és testvértelepüléseinket bevonni. További hasonló találkozókat, programokat, szakmai programokat tudjunk megvalósítani.

Sz.K.: 1960-ban születtem, és mindig is Szászváron éltem. A bányára végülis 1982-ben kerültem először. A középiskolában eldől az, hogy az akkor induló liász program nagy jövőt jósolt a mecseki szénbányászat fejlesztésének, ezért én gondolom, úgy döntöttem, hogy bányamérnök szeretnék lenni. A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen bányamérnöki szakra jelentkeztem, és azt végeztem el. Végül is 1986-ban kerültem a szászvári bányüzemre. Beosztottak aknászként, szakvezetőként, bányamesterként, de ezek rövid időszakok voltak, és utána mentoromat és atyai jó barátomat Baranyai Józsi bácsi, aki körletvezetőként dolgozott 30 éven keresztül, őt váltottam a termelési körzetvezetői székben. Aztán ahogyan az idő telt, gyorsan zajlottak az események. A rendszerváltás és egyéb gazdaságpolitikai megfontolások irányították. Itt a folyamatokat, hogy a bányászatot befejezésre ítéltél, mint gazdaságtaniiparágait. Ezt azóta sokszor megbánták szerintem,

a politikaidöntéshozók. De hát a bányá az nem pincaajtó, szoktam mondogatni, hogy kinyitjuk- becsukjuk, hanem ha egy bányát bezárnak az legtöbb esetben (az ércbányákat nem) az ilyen, bányák azok nem bírják a bezártságot. Magyarul összemennek, értéktelenné válnak. És hát be is kell őket fejezni tisztességesen rekultiválni kell. Magyarul itt bezárták a bányát, itt többet bányá nem lesz. Ezt majd még magyarázhatnám igazából, de nem akarok belemenni, hogy itt a mit jelent, odébb 100m-el 200m-el 1km-re, hogy Szászvár életében mit jelentett a bányá, hogy mit jelent ma is még a bányá, és remélhetőleg én remélem hogy sokáig még sok mindent fog jelenteni a bányá emléke, múltja. Abból nagyon sok mindent láthatunk, a bányászati múzeumba. örülhetnek neki, hogy nagyon sok helyi ember összefogott az elmúlt pár 10 évvel ezelőtt, hogy még menet közben működött a bányá, és ár akkor sem hagytak, hogy minden régi emlékefeledésbe merüljön. Tehát régi eszközöket, régi iratokat tettek, gyűjtöttek el. Neveket is mindenképpen ki kell emelni: Téczy Karcsi bácsi, Csoma Pista bácsi nevét. Nem is jó hogy belekezdtem ebbe, mert hosszú lenne ez a névsor, nem szeretnék senkit se kihagyni. Wáger József, Gyenis István, Baranyai Jóska, és még tényleg nagyon-nagyon sok nevet lehetne mondani. Ennek az egész gyűjtésnek a jelentősége akkor nőtt meg, mikor tényleg, ténylegesen került a bányá bezárása. Magyarul már nem születnek iratok, már nem lesznek új események, lezárult a korszak 1995-ben. Végül is lakatott tettek a Szászvári bányára, tehát most, már amit addig megőriztek, nagyon-nagyon kevés, új- régi emlék kerül elő a padlásról. Tehát azzal kell dolgoznunk, amink van. De legyünk erre büszkék. Büszkék is vagyunk rá, nagyon büszkék, hogy ez nekünk van, hiszen aki erre jár bárhonnán az országból, a világból az szájátva nézi ezt a nagyon gazdag kiállítást, amit a múzeumban sikerült létrehozni. Azok, akik létrehozták, szépen összeszedték és tematikusan elrendezték. Az tény, hogy a nagy múzeumok is büszkék lennének azokra a tárgyakra, iratokra, térképekre, zászlókra, amik itt vannak nálunk. Szászváron mindig (hangsúlyozom hitem szerint) volt, van, lesz bányásztelepülés, tehát több 100 év múlva is. Biztos vagyok benne. Meg kell hogy említse az akkori történelemnek, hogy ez bányásztelepülés. Nyilván való, hogy itt bányá volt. de ez azért sokkal több ennél. Tehát aki ismert bányászokat, aki élt bányászkolónián bányásztelepülésen az tudja, hogy egy olyan lelki kötelék kötötte össze azokat az embereket, akiknek közül volt a bányához, amit nehéz megmagyarázni, talán az, hogy ezek a konkrétan a természettel, a kőzettel szemben van az ember. erről szól az egész. A bányának a történetéről megjelent könyvben is ezt hangsúlyoztam ki, hogy talán kicsit pátoszos is, de vállalom, hogy a bányászat történetet az embertörténete, az ember története az ember küzdelme a természettel, a kőzettel, a földdel szemben. És ebben a küzdelemben hát el kell ismerni nem mindig mi győztünk, és szerénynek is kell maradnia az embernek. Mert a természetet nem legyőzni kell, hanem alkalmazkodni hozzá. Akik ebben a munkában, ebben a nagyon nehéz és hosszú több 100 éves munkában életüket vesztették, rájuk hősként emlékszünk, és nevüket megőrzi a hőség dicsőség táblája. Én magam is átéltem, azt az érzést, amit nyilván aki sokkal több vagy évtizeden keresztül dolgozott a bányában, az egészen másképpen gondol rá. Én nekem ez kevesebb idő volt, talán azért maradt meg bennem így, de az leírhatatlan magasztos érzés, vagy megdöbbsentő érzés, amikor azt a kőzetet, azt a szenetet vagy kíséző kőzetet vagy fedő bontja meg az embert a réselővel, ami 200 millió évvel ezelőtt rakódott le, és én láttam először. Abból indultunk hogy mit jelent a Szászvárnak a bányá, bányá emlékezete és itt kötném ugye az apropóhoz a jelenlegi irány az hogy különböző települések gondolják át hogy mi értékek vannak a településükön, vagy településük környékén és ezek közül ha van olyan ami nem lokális jelentőségű hanem valami komolyabb azt terjessék feljebb megyei szintre, és ha még ott is azért lehet látni hogy nagyobb jelentőségű hogy az ország értéktárnak része is nagyon jó dolognak tartom. vegyük számba az értékeinket. Hátha sorba veszik őket a függőlegesbányá teljessége, ugye aknáknak nevezzük. (kicsit szakmázunk) tehát azok a bányatárségek ahol amelyeken keresztül, ki

tudtuk szállítani a szenteket ezek nagyon drágák és több 100 évig álltak a helyükön és dolgoztak a bányászat érdekében, hogy ezeken a helyeken ahol az aknák álltak eredetileg ott emlékköveket állítottak. Tehát a legújabbal kezdeném. Visszafelé kezdem. Békeakna, Csiszár tető, Szentháromság akna, ami a leánykori nevén Szentháromság akna a szocializmusban alkotmány nevet kapott és az új akna, ami ezen a néven szerepel végig ők kapták az emlékköveket. Azon a helyen ahol álltak vagy mikor a bányában egy az altárok bejáratoknál nem egy emlékhely ahol koszorúzni szoktunk bányásznapkor. Ott egy csille van rajta az oldalán az évszám a nyitás és a zárásnak a dátumával. Illetve a bányászpark ami pár évvel ezelőtt kapta meg a nevet is. Örömteli esemény hogy a korábbi neve helyett itt a bányászpark nevet kapta. Itt pedig szintén egy csille rajta az évszámokkal és az emlékhely és mögötte egy szobrászművész által készített szent Borbála szobor, aki a bányászok védőszentje ez is mindig helye a megemlékezéseknek. Hősök emlékműve a temetőben ahol szintén koszorúzni szoktunk, tehát ezt is pontosítani szoktam. A Szászvári bányász-hősök emlékműve, tehát nem a Szászváron elhunyt bányászok emlékének, hanem a Szászvári illetőségűek. Volt amikor félreértésre adott okot, és hát maga a bányászati múzeum. Remélem, hogy nem hagytam ki semmit. Ez itt helyben érték, ez ennek a közösségnek. Addig amíg vannak élő tanúi addig is komoly érték, és utána pedig tovább kell vinni a következő generációnak. Azért beszélünk róla minél többet, írunk róla megjelentetjük, dolgozunk rajta, hogy a téma, a bel tartalma, az egész bányászati múlt, az egész megemlékezés megmaradjon, és tényleg értékesen maradjon meg, ne csak felszínesen.

Sz.K.: Legyen szíves bemutatkozni nekünk!

D.P.: Dunai Péter vagyok, Szászvár polgármestere.

Sz.K.: Polgármester! Nagyon szépen köszönjük, hogy szánt ránk időt, erre a videóra. Legyen szíves néhány szóban beszélni a településről, a településen az előző évben létrehozott értéktárról, az értéktár bizottságról, az ebbe bekerül értékektől!

D.P.: Igen, ez egy nagyon érdekes kezdeményezés településünkön, először 2015 év elején kezdtünk el az értéktárral foglalkozni. Fontos, hogy ebben az évben az idei évben is pályázatot nyertünk, mind a két alkalommal, ami azért azt mutatja, hogy valamit jól csinálunk. Ehhez kellett az is, hogy legyen egy lelkes társaság egy lelkes csapat, akik elkezdik ezeket az értékeket szászvárnak kutatni, és nagyon fontos kiemelni, hogy ezek nem ilyen mondacsinált dolgok, hanem sok esetben fizikailag itt lévő emlékek. Pl.: a helyi kútjaink, a csodálatos kapubejáróink. De rengetek régi iratot találtunk az annak idején száz éve itt dolgozó állatorvosról, úgyhogy nagyon fontos, hogy ezeket a trágáinkat emlékeinket őrizzük. Hiszen ebből tudjuk, hogy annak idején milyen volt Szászvár.

Sz.K.: A helyiek fontosnak tartják a múlt emlékeit, ezeket az emlékeket, amiket így megőriztek?

D.P.: Igen, ez is egy nagyon érdekes kérdés, talán a legszeptikusabb én voltam ebben az ügyben, de amikor láttuk azt, hogy összeült ez a lelkes csapat. Most már 2 éve foglalkozik ezzel a témával. A kiállításainkon a beszélgetéseinket többször bebizonyosodott az, hogy egyre több embert érdekel, hiszen mégis csak a mi történelmünkről van szó valamilyen szempontból valamilyen szinten minden család érintett ebben, úgyhogy azt gondolom ez egy tényleg egy nagyon jó kezdeményezés.

Sz.K.: Az értéktárnak a második fázisában ugye ennek köszönhetően és támogatásból készül ez a felvétel és videó is. A testvértelepülések értékeit is szeretnénk őket is szeretnénk arra buzdítani, hogy előkeressék, az értékeiket. Tud ez egyfajta összekovácsolás érzést együvé válásérzést adni?

D.P.: Én azt gondolom, hogy mindenféle képen, de nem csak a helyi közösségeket tudja összekovácsolni, hanem nagyon jó példa a mi példánk arra is, hogy a testvértelepüléseinket is, hiszen a tavalyi esztendővel kötöttük meg Nemeskajal testvértelepülésünkkel a szerződést. Azóta ők már voltak nálunk, nemrégiben pedig mi is kint jártunk náluk a falunapjukon illetve a mostani

falunapunkon ők is itt vannak. Tehát én azt gondolom, hogy a legfiatalabb legifjabb kapcsolatunk eddig nagyon jól példázta azt, hogy mi is ennek az egésznek a lényege. Azon túl, hogy nagyon kedves embereket ismertünk meg, a két képviselőtestület, azon túl a település lakosai között s már több baráti viszony fűződött ennek köszönhetően.

Sz.K.: Szászvár korai időszakában, a gazdaságban már a bánya határozta meg főképp Szászváron.

D.P.: Igen, a jövőképről tudni kell, hogy természetesen néhány településvezető Magyarországon illetve külföldön azt szeretnék, hogy az ő településén minél több munkalehetőség, minél több gyár, ipar legyen. Most ez nem egy egyszerű helyzet. Ez egy nagyon nehéz kérdés, főleg itt egy kisebb településünkön, mi azonban szerencsések vagyunk abból a szempontból hogy az idei évben történt átadásra a Szászvári vár amikor volt a nem hivatalos megnyitó államtitkár úr is itt volt, akkor is felkértek engem egy beszédre, és ott elmondtam többek között hogy a legfontosabb gondolatom hogyha Szászváron több mint 100 éven keresztül bánya működött nem tudjuk ehhez a korhoz hasonlítani a mostanit hiszen akkor rengetegen dolgoztak itt teljesen más gazdasági mutatók voltak. Az egyértelmű, hogy Szászvár gazdasága akkor élte fénykorát. Én viszont hiszek abban, hogy ezt a várat kellő hozzáértéssel, és rendesen tudjuk működtetni, nem abban a mértékben, hogymikor bánya működött Szászváron, de gazdaságunk egy másik esélyt kapott, egy második születésnapot ünnepelhet ez által.

Sz.K.: Jó is hogy említette a várat. Ez is bekerült az értéktárba?

D.P.: Igen, a vár természetesen, bekerült az értéktárba. De büszkélkedhetünk azzal, hogy időközben a megyei értéktárba is bekerült a várunk csakúgy, mint Kiss György szobrászművének a munkássága. És annyit tudok még elmondani, Ohogy mind a kettő Kiss György munkássága és a Szászvári vár is a megyei értéktár bizottság nemzeti értékévé terjesztette elő. Erről még nincsen döntés, de azt kell mondanom, hogy addig is óriási siker volt. De hogyha nemzeti érték lenne a Szászvári vár, azt gondolom, ez egy óriási elismerés lenne a településünkre.

Nemeskajal

Sz.K.: Legyen szíves bemutatkozni nekünk!

P.D.: Petrovics Dezső vagyok, Kajalról.

Sz.K.: Mit láthatunk ebben a templomban? Miért is jöttünk végülis ide be?

P.D.: Azért hogy megnézzük az oltárt. Az oltár most már elég jó, a kép is látszik elég jól. Rosszul látszott a kép, rekonzerváltam, megtisztítottam az oltárt, és az egészet átfestettem. Tulajdonképpen a szószék éppen most dolgozok rajta. Volt rajta villany cserélve, ez is szétrepedt, potyog Az egész felül. Felújították már az aranyokat rajta. Azokon az első díszeken kívül látni szinte majdnem mindent. Csináltam, felújítottam a kerítés felét. Ez minden.

Sz.K.: Egy restaurálós munka, ez mennyi időbe telik? Mikor kezdte el ennek a felújítását?

P.D.: Hát durván olyan két hónapja, de én csak amatőr vagyok.

Sz.K.: Ez azt jelenti, hogy a munka mellett csinálja esetleg?

P.D.: Nem, én már nyugdíjas vagyok. Villanyszerelő voltam.

Sz.K.: Ez azért elég messze van az eredeti szakmától. Honnan jött az érdeklődés?

P.D.: 40 éve festek, mindenféle munkákat csinállok. Képeket, ilyesmiket.

Sz.K.: A templomról legyen szíves néhány dolgot elmesélni! Mikor épült, mikor volt felújítva?

P.D.: 1898-ban épült, ezt onnan tudom, hogy ezen az ajtón oda van írva. Felújítva, amit láttam kívülről 75-ben volt. A külseje meg volt csinálva, a torony befestve meg ilyesmi. Többet nem igen tudok. Valamikor az ottani iskola volt mellette, Szlovák iskola. A templom mellett mostan hogy is mondjam magatehetetlen beteg emberek otthona.

Sz.K.: Említette, hogy a gyülekezet nem túl népes. Hány főt számlál nagyjából?

P.D.: Azt mondta a pap, nem vagyok evangélikus, de beszélgettünk. 10-12-en jönnek el egy misére, de megtörtént, hogy voltak már 30-an is.

Sz.K.: Korábban népszerűbb volt az egyébként egyházi élet a faluban?

P.D.: Hát én úgy emlékszem, hogy igen. Kisgyerek voltam, olyan 10-12 éves. Akkor legalább 3x annyian jártak a templomba. Legalábbis ebbe.

Sz.K.: Legyenek szívesek először is bemutatkozni. Kezdjük akkor innen. Madarász Flóra, Vágenfal Adrien, Futó Mária és Vágenfal Ivett.

Sz.K.: Ön a tanárnőjük?

- Igen.

Sz.K.: És mit tanít nekik?

- 1-4 évfolyam. úgyhogy mindent. Magyarot és szlovákot főleg.

Sz.K.: Az imént hallottunk egy nagyon szép előadást odabent a nyugdíjas egyesület tolmácsolásával. Mióta tagja ennek az egyesületnek, illetve sok fellépése van, régóta énekelnek együtt?

- Igen, elég régóta. Én csak néhány év óta vettem át. Kb. 5 éve vettem át az énekkart elődömtől. Elég sok fellépésünk van, a falu rendezvényein mindig fellépünk. Legyen az nyugdíjas nap, március 15.-e. Koppja fánál énekelünk különféle anyáknap, karácsonyi műsor, ezeken szoktunk fellépni. Más falukon nem nagyon, többnyire csak itthon. Elég sok minden van a faluban. Anyáknap műsor mindig van, nyugdíjas napra, március 15.-e falunap is, 5-6 mindig van.

Sz.K.: Iskolai műsorokban szoktatok szerepelni?

- Igen, meg a szavalóversenyeken szoktunk. Igen.

Sz.K.: Mi volt a legutóbbi, amin szerepeltetek?

- Anyáknap műsor, és a ballagás. A negyedikesek búcsúztatóján is. Akkor szerepeltek

Sz.K.: Mikortól van itt iskola?

- 65-éve van, és épp most szűnik meg. Utolsó negyedikesek.

Sz.K.: Ők zárták a sort?

- Igen, ők zárták. Igen, minden műsoranyagban szerepeltek, és mindig ők képviselték az iskolát. Szavalóversenyeken, mesemondó fesztiválon, kultúrműsorokon is énekeltek. Igaz hogy nem volt énekkar, de mindig is énekelünk valamit. Ipolyságról származom, 120 km-re innen. Ide jöttem férjhez, Nemeskajalra. Galántán lakunk, de Kajali gyökereink vannak. 35 éve vagyok itt.

Én Magyarka Erzsébet vagyok, már most Nemeskajali lakos vagyok. De mástkülönben Szentí vagyok. Szentí származással, Galántára jöttem férjhez, 1996-ban és 1991-től élek Kajalon.

Sz.K.: Hol vagyunk most?

M.E.: Ahol beszélgettünk, ez a nyugdíjasklub helysége. Ide járnak a nyugdíjasok szórakozni. Én 3 hónappal ezelőtt átvettem az elnökséget. Megkértek egy páran, hogy lemondott a volt elnök Halgas Erzsébet, és eljöttek utánam hogy nem-e leszek szíves átvenni. Választottam magam mellé új tagokat, akik nagyon úgy nézem ki örömmel jöttek, és örömmel fogadtam segíteni, felújítani ezt a nyugdíjasklubunkat újból. Itt voltak teadélután, lángosos iskolai délutánok, ezek meg voltak tartva csak minél kevesebben jöttek el. Ez csak vasárnap van nyitva, 2-től 7 óráig minden vasárnap. És itt működik minden vasárnap, kártyáznak a nyugdíjasaink, akik aktívak, jók a kártyázásban.

Sz.K.: Tegnap láttuk az egyik fellépésüket, meg a nyugdíjas énekkar lépett fel a közösségi házban. Sok ilyen fellépés van, vagy ehhez hasonló?

M.E.: Jelenleg csak a falunkban. Amikor vannak ilyen emléknapiak, nyugdíjas nap, anyáknapija, akkor, amikor a temetőben van a megemlékezés, ott szoktak énekelni.

Sz.K.: Milyen terveik vannak a jövőre nézve?

M.E.: A jövőre kérték a több kirándulást, hogy szervezzünk, és majd meglássuk. Most csináltunk egy teadélután, az egy alkalomra véve azt mondom, hogy 45-en jöttek el, aminek nagyon örülök, mert ez a kezdésnek nagyon jó.

Sz.K.: Milyen idős a legidősebb tagjuk?

M.E.: A legidősebb tagunk 91-92 éveibe mennek.

Sz.K.: Ahogy a falu életében nagyon nagy törés volt a kitelepítés? Ezek a nyugdíjasok, akik tagok ezen átestek? Mennyire hordozzák ezt magukon a napokban? Mennyire része az a falu emlékezetének, ha szabad így fogalmaznunk!?

M.E.: Én azt hiszem, nem veszem én rajtuk észre.

F.L.: Farkas Lívia vagyok, Nemeskajal polgármestere.

Sz.K.: Jelenleg hányan lakják a települést?

F.L.: 1526 lakosunk van jelen pillanatban. Hát ez most úgy kb. egy idő óta stagnál. Volt már hogy több lakosunk, volt már jóval kevesebb is. Úgy 1500 körüli, az utóbbi években stagnál.

Sz.K.: Kimutatható a Szlovák Magyar lakosság aránya?

F.L.: Igen, általában most már azt tudom mondani, hogy 35 a szlovák 65 a magyar kb. a lakosságnak.

Sz.K.: Ez is stagnáló állapot, vagy ez is változott az utóbbi időben?

F.L.: Hát az utóbbi időben nem változott, mert teljesen magyar falu volt régebben, utána alakosságcsere folytán települtek a szlovákok, Tótkomlósról, Pitvarosról. A mi lakosainkat Magyarországra, Baranya megyébe telepítették, és azóta természetesen közel vannak a nagyvárosok. Pozsony, Nyitra, Nagyszombat. Tehát itt vesznek a lakosok, idegenek házat, itt élnek akik általában szlovákok akkor már.

Sz.K.: Ha ide költöznek, akkor látnak jövőképet Nemeskajalban? Mi miatt még? Mi az ami idehozza az embereket?

F.L.: Ami idehozza az az utóbbi időben kiépült autópálya, amitől 20 percre vagyunk. Gyakorlatilag Pozsonytól, Nagyszombattól, Nyitrától és hát munkalehetőség ott van. Viszont a lakhatás olcsóbb itt, mint bent a városokban.

Sz.K.: Történelmi jelentőség szempontjából mikortól vannak első feljegyzések Nemeskajallal kapcsolatban?

F.L.: Az első feljegyzések 1200 körül való. Azóta aztán folyamatosan fejlődik a település. Általában mezőgazdasággal foglalkoztak az emberek, most azt tudom mondani, hogy azt is a szövetkezet tulajdonképpen mindent termelt akár gabonaféléket, vagy pedig az állattartás mindenféle állatok, és most már csak nagyon kevés az állatállomány, viszont földekkel gabonatermeléssel foglalkoznak. Mivel jobban gépesítve vannak, akkor már nem kell annyi munkás sem. Más lehetőség nincs nagyon, úgyhogy néhány kisvállalkozó, de mint mondtam nagyon közel vannak a városok, a nagyvárosok, Galánta, Vágsellye 3-5 percre van, úgyhogy általában itt dolgoznak az emberek.

Sz.K.: A történelmi időből van, ami fent maradt? Min pl. a legrégebbi emlék Nemeskajalon?

F.L.: A legrégebbi történelmi emlék Nemeskajalon a falu szélén levő az úgynevezett Krizsán kereszt, azt meglehet, azt gondolom láttatok. Akkor a két templom, katolikus, evangélikus. A templomok az 1800-as évek végén épültek, aztán közben az evangélikus templom áll felújítás alatt, és folyamatosan karban tartják. 89 után a gazdák, akiknek földjük volt, sokan visszaigényelték, és akkor ezzel foglalkoznak. Vannak néhányan, akik fóliasátorban termelnek. Akkor azt a közeli-távoli városok

piacán árulják. Fiatalok szintén bekapcsolódnak ebbe, vagy a szülők mesterségét mondjam így mezőgazdaság téren vagy kezdenek felvásárolni földeket. Akkor kezdenek, van néhány ilyen a faluban példa.

Sz.K.: Élnék még régi szakmák képviselői a faluban?

F.L.: Régi szakmák képviselői? Nem, nem tudok róla. Az idősek kihaltak, aztán folytatják a fiatalok.

Azért a szocializmus megtette a magáét. Voltak valamikor a faluban cipészek, meg hát voltak méhészek, abból még egy pár van. De azt mondom inkább a fiatal generáció, de ilyen hagyományos kézművesség mesterség nincs.

Sz.K.: Hogyha egy turista Kajalra látogat, mi az amit mindenképpen mondanak, hogy látogassanak meg a településen?

F.L.: A településen ezt a két templomot, amit említettem. Amit meg tud tekinteni aztána halastó, ami szintén ilyen kiépülő félben van, egészen jól működik, a termelőszövetkezet és a halászsövetség foglakozik vele, aztán a kint a falu határán belül tulajdonképpen illetve a kataszteren belül kicsit távolabb a falutól. A Kaszkádok víztározója, üdülőközpont szintén, azt lehet mondani szintén, hogy elég jól kiépülve, Vizi sportokkedvelőinek, ott megtalálják számításukat. Talán ennyi.

Sz.K.: A beszélgetések során azért számomra hamar kiderült, hogy rengetek tehetséges fiatal és kevésbé fiatal művész él a településen. Fontos a kultúra a helyieknek? Pl. értem itt zenészek, festők!?

F.L.: Valamikor nagy hagyománya volt itt főleg a Csemadokaz, aki itt olyan, hogy tudd, miről van szó cseh-szlovákok a szlovák magyar dolgozó kultúra egyesületnek. Színjátszó csoport működött azon belül énekcsoport. Az éneklő csoport, mint láttuk többé-kevésbé működik, több-kevesebb taggal. Van amikor egy ideig fel volt függesztve a tevékenység, de aztán általában igyekeznek a nyugdíjasok új tagot szerezni, úgy ahogy a színjátszó csoport ilyen hullámvölgyek voltak valamikor régen nagyon sokan voltak a tagjai, aztán a régiek kihaltak, aztán volt pár év amikor nem működött, megint volt egy fellángolás, most jelenleg szintén nem működik, de van igény rá, de akkor vannak fiatalok akik szeretnék tovább vinni majd, úgy hogy remélem azért majd megújul.

Fenyéd

Cs.D.: Én 2008-óta vagyok polgármester, Fenyéd községben. Azelőtt 4 évet, mint testületi tag dolgoztam, segítettem a község fejlődését. Jelenlegi polgármesterrel 2008-óta vagyok együtt, még azt se tudtam, hogy létezik a világon. Egy nagyon rugalmas, egy jó indulatú embernek ismerem én a Botondot. Egy fiatal jóindulatú ember, amióta ő van polgármesterként azóta nálunk is az élet kicsit elindult keményforgalmúvá, mint hogy megbeszéltük mindig úgy volt kicsi település 3 település tartozott Fenyédhez. Máréfalva, Keményfalva, de nekünk járni járt volna csak nem jutott legtöbbször, így voltunk most már mindenki jól járjon akkor a Botondot segítettük mi ezelőtt 8 évvel, hogy polgármester legyen. Úgy beszéltük meg, hogy én leszek az alpolgármester Keményfalvi ő meg Fenyédi polgármester. Mindenki meg lesz elégedve ezzel. Az élet elindult itt, ahogy elindultunk a településen. Önök is látták, hogy sokan idejöttek, és ide szeretnének ezután is jönni, letelepedni, úgyhogy valamiképpen úgy látom, jó felé indult el a helyzet. Nekünk ez a hegyalja só vidék. Nem tudom önök felé működik-e hogy ez bizonyos dolgokat itt meg tudunkpajni pl. a tűzoltó autót fejleszteni ezelőtt 8 évvel itt azt lehet mondani, hogy itt volt semmi. Úgy hogy nagyon gyengén állottunk. Rendeltünk tűzoltó autót ilyen négykerekűt, quad-ot felszerelések, minden hegyalja só vidék akció csoportokon keresztül. Ezen keresztül nyertük, azt is majd meg fogom mutatni a községben. Akkor vannak még terveink még a polgármester úrral. Szeretnénk egy bölcsödét, egy óvodát, a tervek azok már meg is vannak már rá. Akkor szeretnénk egy polgármesteri hivatalt egy normálisat építeni, mert itt ahol vagyunk nem ennek volt építve, hanem ez egy művelődési ház volt.

Öltözők voltak, úgy hogy úgy alakítottuk át, hogy tudjunk dolgozni benne. Ha ez mind megvan, ne úgy legyünk, mint a régi rendszerbe. Fejlesztettünk, és holnapután felástuk. Hanem aztán a járdászeretnénk, aztán az utakat szeretnénk, mellékutatat leaszfaltozni. Már van egy pár, de még tervbe van véve itt Fenyéden. 1 osztálytól 8.-ig van tanítás, Keményfalván pedig 1-4.-ig van. Na de hát abbana szerencsés helyzetben vagyunk, hogy azért jó sok fiatalunk van, 25 évesünk van, a bölcsőde és óvoda nagyon kellene, van igény erre.

Sz.K.: Az ide beköltözőknek fontos a Fenyéd és Keményfalva története, történelme?

Cs.D.: Is-is, ezt mondhatom. Ha valakit nagyon érdekel, hogy Keményfalváról jöttünk, nahát hogy is van, jönnek, érdeklődök, alpolgármester szeretnék egy táncsoportba belépni, vannak ilyen érdeklődések, de van, akit nem érdekel, ez a nyugati szél minket is megérintett, hogy kijönnek, bezárkóznak Keményfalván vagy a községben, lakunk egyéb semmi nem érdekli. Szóval, ez is itt jelentkezett nálunk sajnos. Még nem olyan nagy arányban van, ez még kiküszöbölhető, és reméljük, hogy ők is erre az útra térnek, hogy lássák a jó példát.

Sz.K.: Fenyédre azt mondják, hogy ez volt az egyetlen olyan település, aminek növekedett a lélekszáma a legutóbbi népszámlálás óta.

B.B.: Részben igaz nem az egyedüli, de sajnos a széken még ilyen település van a többiek csökkentek. A négy növekvő közül Fenyéd község nőtt a legtöbbet az utóbbi népszámlálás óta.

Sz.K.: Láttuk, hogy nagyon sok a vállalkozás a településen! Szeretik a vállalkozások Fenyédet és Keményfalvát?

B.B.: A növekedés ezt tanúsítja, és emberek vagyunk mi is, tehát mindenféle hivatalos engedélyeztetés a leggyorsabb operatív módon igyekszünk kibocsátani a vállalkozók részére, és ez előny a várossal szemben, ahol pl. a bürokrácia ajtóit nehezebben nyílnak, és hosszabb egy ügyintézés itt a községben.

Sz.K.: Nehéz fenntartani a hagyományokat? Tehát azért nagyon közel van Székelyudvarhely. Milyen távolságra van?

B.B.: Gyakorlatilag egyben vagyunk.

Sz.K.: A hagyományokat nem mossa el a városiasság?

B.B.: Nem, szerencsére nem. Elmondhatom Székelyudvarhelyről is, megjegyezném, hogy a legtisztább magyar város majdnem 100%-ban magyar emberek élnek, és sajnos ez csak az egyetlen ilyen tiszta város Erdélyben. Csak a betelepített hivatali személyek, akik más nemzetiségűek, s Udvarhely úgy vélem, hogy itt Székelyföldön eléggé az élen járunk a hagyományok megőrzésében. Tehát heti rendszerességgel valamit lehet hallani, olvasni, látni, hogy hagyománnyal kapcsolatos megőrzéssel kapcsolatos esemény van a városban is. Én szerintem ilyen téren egymást erősítjük.

Sz.K.: Megnéztük a Fenyédi templomot, Keményfalvi templomot. Egy pár szóban tudna nekünk mesélni a Fenyédi templomról, temetőről esetleg?

B.B.: Fenyédi templomról tudnék mesélni. az ősi templom, ami sajnos már nem létezik csak az alapját találták meg régészet ez, de ez is ékes bizonyítéka annak, hogy településünk árpád kori ékszereket keresztelési eszközöket pl. találtak ott a régi templom ajtóinak a bejáratát és ez van most beépítve az új templom bejáratához ez a kőboltív a sekrestye bejáratához, ami nagyon szép állapotban megmaradt. Ezt csonka templomnak nevezték az árpád kori templomot sajnos se rajz se fénykép semmi emlék nincs róla, csak amit a régészek feltártak a sírhelyeket, a régi temetőt. És az „új templom „1783-ban épült ilyen 500 méter magasban és barokk stílusban épült. A templom és 1810-ben volt egy kibővítése egy generális javítása a templomnak, ami azt jelzi, hogy növekedett közben a falu és igény volt kibővíteni a templomot. Az 1920-as években volt feljegyzés hogy javították a templomon és sajnos azóta nem történt semmi és az önkormányzatunk összefogott a helyi egyházzal

az elmúlt években hál istennek sikerült felújítsuk kívülről és belül. A kükülő keményfalvi templomunk arról is pár szót. 1802 egyesek 1804-ben épült. Szent László tiszteletére. Ez a templom is jó állapotban az elmúlt években ezt a templomot is sikerült az önkormányzatnak közösen a keményfalvi egyházközösséggel együtt felújítani, és visszatérnék akkor a Fenyédi temetőre. A templom előtt található temetőrész a régebbi temetőrész. 1800 (1700-as évek végétől) található síremlékek ottan, s a templom hátsó részében van az új temető.

Sz.K.: Hallottuk, hogy a Lászfennsíkon itt is volt, itt is találtak település maradványokat. Ez Fenyéd település korábbi maradványai lehettek, vagy keményfalva tartozhatott oda fel? Vagy valami teljesen más település?

B.B.: Hát ez még egy olyan kérdés, ami teljesen pontos válasz nem mertem mondani, mert az utóbbi években kezdtük el a folyamatot, amikor kiderültek, hogy ennek a településnek illetve ezeknek a településeknek nagyon gazdag színes és ősi múltjai vannak. És ezek a kutatómunkák, ezek a régészeti munkálatok, ezek most folynak, úgy hogy addig, amíg a szakemberek nem erősítik meg ezeket a dolgokat, nem jelenthetem ki így pontosan.

Sz.K.: Folyik ezzel kapcsolatos kutatás?

B.B.: Igen, igen, és nagyon kíváncsian és türelmetlenül várjuk, hogy mire bukkannak még a szakemberek.

Sz.K.: Elég erős népi folklór él a közösségben. Szent Lászlóval kapcsolatban, tehát nagyon sok legendával találkoztunk, a mi itt a helyieknél is közszájon forog. Erről néhányat tudna nekünk mondani?

B.B.: Valószínű, hogy ez a Láz név Szent Lászlóhoz, mert így mondták ősünk összekapcsolható a nagykirályunkkal és nem véletlen, hogy környező településeken vannak, ilyenek hegyek és dombok amit pl. oroszhegyi láznak neveznek, egy a másik településnek a nevét is hozzákötik hogy, az ottani láz és a legenda szerint és nem véletlen hogy a templom Szent László tiszteletére épült. Idáig jutott el kükülő Keményfalváig. Fordult meg a király. pl. oroszhegyben megemlíteném a Szent László forrást. Szent László kútját, a monda szerint fáradt és sebzett katonái ott a környéken táboroztak, pihentek és szomjaztak és a harc után a sebeiket gyógyítgatják, de nem volt víz. De a király kardját leszúrta a földbe és kérte a jóistent, hogy vízhez jussanak, és forrás buggyant elő arról a helyről. Biztos, hogy a régiek és a mai öregek is említik, hogy aki ebből a kútból iszik, illetve a sebeit mossa, látványos gyógyulások történtek ez sok ember vissza tudja igazolni. Nagyon sok társunk kijárt templomba. Nagyon sok társunknak elég erős hite van, a szentháromsági búcsún lehet mondani, hogy a templom körüli kert is tele van a helybéli lakosokkal, és a templom is a szentháromság tiszteletére épült és ezért van ezen a napon búcsú.

Sz.K.: A Fenyédieknek gúnynéven hagymásoknak nevezték, míg úgy ezen a kükülokeményfalvaikat pedig salátásnak. Hova vezethető vissza?

B.B.: Igen, ez itt gondolom, hogy itt székelyföldön nagy divat, de az anyaországban is biggyesztenek településekre gúnyneveket, ez véletlen tehát a Fenyéd községiek az elmúlt évtizedben sajnos már nem gyakorolják ezt a tevékenységet különböző okok miatt, híres hagymatermesztő vidék volt, tehát itt székelyföldön Fenyéd és Kibed Maros megyéből, amit megszeretnék említeni. Tehát biztos a földi, földrajzi adottságok a talajnak, a minősége adott volt ennek a zöldségnek a termesztésre, és konkrétan Fenyéd látta el a várost, és a környező településeket hagymával. Keményfalvára visszatérve a keményfalvi kérdésre ott pedig ott salátát termesztettek nagy mennyiségben. Szerintem erre büszkék kéne legyünk. Meg fogjuk keresni a közeljövőben, hogy kedvet mutassunk és csináljunk az itthon maradt fiataloknak és bebizonyítjuk azt, hogy a mezőgazdaságból is meg lehet élni, és nem

szüksége retek és hagyma és más ültevényekre Németországba dolgozni embertelen Sz.K.: Milyen emlékei fűződnek a Székely kapuk építéséhez?

- 3 éves voltam, nagyon nem emlékszem, a bácsi faragott. Édesapámék mezőre jártak, így nyáron volt, így én gyerekként mellette sűrögtem-forogtam.

Sz.K.: Egy székelykapu egy falu életében is nagy esemény volt?

- Annak idején ez rég készül már, hogy is mondjam a ritka volt a 2-3. Volt, aki faragta akkor másik utcában ittfejt még édesapám testvéreinek kettőt faragtak. Ez volt az a három. Azelőttiek voltak ilyen kötött kapuk, nem ilyen faragott. Nem ilyen székely motívum. Voltak ilyen összeállított, hogy is mondjam annak is volt teteje ügyesen, de nem ilyen kifaragott festett dolog.

Sz.K.: Ha jól értem ez egy komoly pénzösszeg is volt annak idején? Akkor ez nem volt egy olcsó dolog?

- Nem, most is ahol csinálják, jó pénzbe kerül, csak akkor édesapámék, hogyhívjákoltak erre, a székely mentre, akkorjában jártak annak idején is. Nyáron is hordták.

Sz.K.: Mennyi faanyag kellett egy ilyen kapu elkészítéséhez nagyjából?

- Hát nagyjából kellett egy olyan 3m³ mert magas kellett. S az érdekesség hogy akkor nem volt cirkula se, ilyen pasi, aki itt volt, aki faragta ügyesen, fűrészeltette be a nagy gömbfát, csinálta a lapokat neki. Mérte szakember volt. Saját módja szerint.

Sz.K.: Mennyi idő alatt készült összesen?

- 20 nap volt, és egyből állítódott fel. Kivolt ásva a gödör, és nem betonozták, hanem úgy csak a guvecsköves rakták be.

Sz.K.: Akkor ez egy családi programnak számított?

- Ja, igen. Nem is tudom milyen nap ez, felállítás. Sok ember volt itt, nagyon sokan.

B.B.: Azt mondják, és én is így tudom, hogy a faragómester, aki készíti a székelykaput, egy darabot a szívéből és lelkéből is belefarg a kapuba. És talán ez a motívumokon és a mintákon észrevehető. De amikor az egész székelyföldön található tartalmaznak ősi elemeket, pl. gondolok csak, hogy egyet vagy kettőt említsek a rozettára, az indára, ami letről indul felfele, és gyakorlatilag az életfát ábrázolja különböző stílusban. A leghíresebb fenyédi kapufaragó mester sajnos már nem él. Dávid Mózesnek hívták. Még néhány munkája megtalálható a község területén. És nem csak a község területén, mert nagyon sokfelé készített a mester kapukat. De ez egy naphívogató kapu is a székelykapu és az ősi székely kapu azok mindegyik kizárólag kelet irányába van építve régebben úgy építkeztek a székelyek addig, amíg Mária Terézi 1700-as évekbe be nem vezette a rendezettebb településrendészete, és kizárólag az ősi székely kapuk mind kelet felé néztek és a családok a napfelkeltét letérdelve várták a házak tornácaiban, és ott imádkoztak a jóistenhez. Elismerték ők, hogy van egy felsőbb lény, egy isteni lény, aki teremtette a napot, és ezt a napot köszöntötték, aki életet, meleget, és világosságot ad az embereknek.